

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **Найденко Вікторії Олександрівни**
ЖИВОПИС ХАРКОВА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТ.: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ
ПОШУКИ В ПЛАСТИЧНІЙ МОВІ

Спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Галузь знань 02 – Культура і мистецтво

що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Науковий керівник – Соколюк Людмила Данилівна,
член-кор. НАМУ, доктор мистецтвознавства, професор

Ступінь актуальності теми дисертації.

Обрана здобувачкою тема дисертаційного дослідження є безперечно актуальною, оскільки розкриває малодосліджені сторінки харківської художньої школи та її представників. Поданий В.Найденко аналіз експериментальних пошуків в образотворчій мові мистців харківського регіону межі ХХ – поч. ХХІ століття здійснено у безпосередньому зв'язку з історією харківської художньої школи, а також з активними суспільно-політичними подіями означеного періоду. Проблематика дисертаційної роботи набуває особливої актуальності в контексті сьогодення, коли відбуваються процеси переосмислення історії, культурно-мистецької спадщини та відстоювання національної ідентичності в умовах повномасштабної війни, розв'язаної російським агресором. Таким чином, дослідження є актуальним за проблематикою та досить цінним внеском до скарбниці наших національних мистецьких здобутків та важливим в контексті подальшого вивчення історії українського образотворчого мистецтва.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації В.Найденко «Живопис Харкова межі ХХ – ХХІ ст.: експериментальні пошуки в пластичній мові» та її науковими публікаціями засвідчило, що наукові положення роботи підкріплені ґрунтовним опрацюванням здобувачкою джерельної бази та детальним дослідженням фахової наукової літератури. Структура дисертації логічна та послідовна, об'єкт, предмет, мета та завдання роботи чітко

фіксують коло досліджуваних питань. В роботі доцільно та комплексно застосовані як загальнонаукові, так і мистецтвознавчі методи пізнання. Наукові результати та викладені дисертанткою висновки спираються на її самостійні дослідження по виявленню експериментального напрямлення в образотворчому мистецтві Харкова межі ХХ – початку ХХІ ст. Авторка працювала в низці наукових інституцій, музеях, галереях, художніх майстернях, перелік яких вказаний в першому розділі (с.47), що дозволило вирішити поставлені в роботі завдання.

Положення дисертаційного дослідження достатньо апробовані на 16 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Об'єкт і предмет дослідження та обрана дисертанткою проблематика відповідають паспорту спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

З викладеного вище аналізу вже випливає достовірність та новизна отриманих результатів. Резюмовані висновки та теоретичні положення дисертації є самостійними, виваженими й аргументованими.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на підставі історіографічного аналізу, систематизації та вивченні зі збірок українських музеїв, галерей, приватних колекцій значного мистецького доробку таких харківських художників, як В.Гонтарів, В.Ленчин та представників арт-об'єднання «Буриме», дисертанткою досліджено їхні авторські техніки образотворення та висвітлено новаторські пошуки в творчості цих мистців. Введено до наукового обігу нові та маловідомі твори майстрів харківської школи. Вперше проаналізовано творчо-педагогічну концепцію формотворення «Яблуко в листві» В.Ленчина, введено до наукового обігу його теоретичну працю. Вперше охарактеризовано особливості національної форми та національного стилю в творчості В.Гонтаріва. В своїй роботі дисертантка простежує спадкоємність української авангардної традиції в творчості харківських мистців, зокрема, В.Гонтаріва, В.Ленчина, О.Лазаренка, О.Шеховцова, В.Грицаненка, О.Лисенка; простежує динаміку образно-пластичних трансформацій в мистецтві харківського осередку на тлі культурно-мистецьких процесів межі ХХ – ХХІ століття.

Отже, поставлене в дисертаційній роботі завдання, яке полягає в дослідженні експериментальних пошуків в пластичній мові харківських мистців межі ХХ – поч. ХХІ століття, здобувачкою виконано.

Практичне значення результатів дослідження.

Матеріали дисертації можуть слугувати основою для навчальних курсів, лекцій, а також бути основою для подальших досліджень харківської художньої школи та історії українського мистецтва. Практичне значення даної дисертації також полягати у можливості використання її основних положень для інформаційного доповнення каталогів, альбомів та екскурсійних програм музейно-галерейними установами. Результати дослідження сприяти збереженню національної спадщини через вивчення творчості визначних культурних діячів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота В.Найденко «Живопис Харкова межі ХХ – ХХІ ст.: експериментальні пошуки в пластичній мові» є самостійною завершеною науковою працею з дотриманням принципів академічної доброчесності. Дане дослідження не містить елементів компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані в роботі ідеї, результати та положення інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Структура роботи логічна та побудована на розкритті дисертаційної теми. Основний текст дисертації (162 с.) складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу і узагальнюючих висновків. Список використаних джерел складає 296 позицій. Важливою та невід'ємною складовою роботи є додатки, що містять альбом та список ілюстрацій (219 позицій), список публікацій та апробацій дослідження.

У **вступі** дисертантка, дотримуючись необхідних вимог, обґрунтувала актуальність обраної теми, досить чітко визначила об'єкт і предмет дослідження, узгодивши їх з метою та завданнями роботи, розкрила методологічну основу дослідження, наукову новизну, практичне та теоретичне значення результатів, надала відомості про апробацію основних положень дисертації.

У **першому розділі** авторкою проведений ретельний аналіз джерельної бази, а також поглиблено розглянуто історіографію питання, обґрунтовано використані методи дослідження.

Другий розділ дисертації присвячений висвітленню новаторських тенденцій в живописі Харкова в контексті культурно-мистецьких процесів ХХ – початку ХХІ століття, зокрема проаналізовано генезу мистецьких експериментів, їхній зв'язок з традицією та розкрито характер трансформаційних процесів в образотворчому мистецтві Харкова періоду ХХ – поч. ХХІ ст.

У **третьому розділі** авторка досліджує формотворчі пошуки в образотворчому мистецтві Харкова межі ХХ – ХХІ ст. Зокрема, аналізуються пошуки національної форми та стилю в творчості харківського художника В. Гонтаріва, розкриваються їхні особливості та підкреслюється зв'язок з українською міфологією. Також розглядається авторська концепція формотворення «Яблуко в листві» мистця-експериментатора Віталія Ленчина.

В **четвертому розділі** аналізується синтез дизайну та станковості в творчості представників арт-об'єднання «Буриме», розкриваються авторські методики учасників творчого товариства, а також розглядаються особливості колективного написання робіт мистцями на одному полотні. Логічним теоретичним завершенням роботи є **узагальнюючі висновки**, що відповідають поставленій меті та завданням дослідження, є достатньо обґрунтованими та виваженими.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертаційного дослідження висвітлені у п'яти наукових публікаціях здобувачки, серед яких: чотири статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку фахових видань України (одна стаття у співавторстві), одна стаття в зарубіжному виданні країни ЄС. Основні положення дослідження апробовані на шістнадцяти наукових конференціях.

Таким чином, наукові результати, викладені в дисертації, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувачки та відповідають вимогам п.8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації.

1. Головне методологічне питання до дисертації – це її рамки та реальне охоплення. Амбітне бажання авторки показати широку панораму творчих

експериментів харківського живопису межі ХХ – ХХІ ст. призвело до закономірної проблеми відбору матеріалу, яка, на думку рецензента, є дуже спірною. Бо в роботі прицільна увага приділена трьом дуже різним явищам в особі В. Гонтаріва, В. Ленчина та цілої групи митців, чії корені виходять з дизайнерського бекграунду «Слобожанське буриме». Водночас велика кількість авторів опинилась «за бортом». Практично немає згадок про М. Крилова, В. Петрова, П. Брозголя, О. Єрофєєву, І. Моргунова та багатьох інших. Лише контекстуально показана творчість Кулікова, Норазяна, об'єднання «Літера А», багато учасників якого продовжують активно працювати і після фактичного розпаду групи.

2. Третій і четвертий розділи досить відокремлені (в третьому взагалі все починається з біографій без вступної частини). Мені здається, що кожна з досліджених постатей, наприклад В. Гонтарів і його школа або В. Ленчин в такому ж контексті, а також «Буриме» могли стати самодостатньою темою дисертації. У даному випадку в назву теми слід було ввести уточнення, або писати підрозділи не за персоналіями, а за проблематикою чи періодами.

2. У дослідженнях творчості В. Гонтаріва докладно йдеться про загальні риси його національного стилю – звернення до проторенесансу й бойчукізму, історії, міфології та фольклору. Однак упускаються вкрай важливі сторони його підходу до трактування образів – гротескність, гострота образно-композиційного рішення та специфічний гумор, який іноді доходить до низових форм, але ніколи не переходить меж художності.

Як побажання, можна було б порадити окремо подати в додатках згадані інтерв'ю (с.46). Це б значно збагатило дослідження.

Втім, висловлені зауваження не зменшують загальну цінність роботи та не впливають на її позитивну оцінку.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Вважаю, що дисертаційна робота В. Найденко на тему «Живопис Харкова межі ХХ – початку ХХІ століття: експериментальні пошуки в пластичній мові» виконана на досить високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням. Дисертаційна робота за актуальністю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів, обґрунтованістю висновків повністю узгоджується з науковим профілем спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація» та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

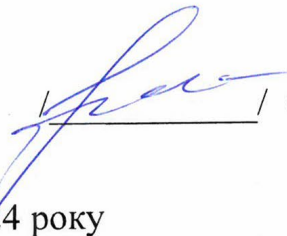
Здобувачка Найденко Вікторія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний рецензент:

Завідувач кафедри

монументального живопису ХДАДМ,

кандидат мистецтвознавства, професор

/ Євген КОТЛЯР

М.П.

« 5 » лютого

2024 року

